

UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

**Správa o činnosti Univerzitnej knižnice UMB
za rok 2009**

Správa o činnosti Univerzitnej knižnice UMB v roku 2009 (z Výročnej správy Univerzitnej knižnice UMB v Banskej Bystrici za rok 2009)

Univerzitná knižnica UMB v Banskej Bystrici (ďalej len UK UMB) je centrálné knižnično-informačné pracovisko, ktorého poslaním je informačná podpora vzdelávacieho procesu a vedecko-výskumnej činnosti univerzity. Jej činnosť ako akademickej knižnice určuje Zákon č. 183/2000 Z. z. o knižniciach a jej postavenie v rámci univerzity je stanovené Zákonom č. 131/2002 o vysokých školách. Knižnično-informačné služby poskytuje vedeckým a pedagogickým pracovníkom UMB, poslucháčom všetkých foriem štúdia a odbornej verejnosti.

Plnenie prioritných úloh

Po piatich rokoch centralizovania knižnično-informačných procesov, implementovania automatizovaného informačného systému a extenzívneho rozvoja služieb knižnice, si jej pracovníci v roku 2009 stanovili ako hlavný cieľ zvýšenie kvality na všetkých úrovniach ich činnosti a sústredili sa na plnenie prioritných úloh.

Úspešne zrealizovali požiadavku vedenia univerzity na zavedenie evidencie projektov v knižnično-informačnom systéme ARL. Pokračovali v revíziách čiastkových knižníc a v retrospektívnom spracovávaní staršieho knižničného fondu. Podstatne sa skvalitnilo vykazovanie publikačnej a umeleckej činnosti pracovníkov univerzity. Istotne k tomu prispeli odborné workshopy organizované pracovníkmi oddelenia spracovania k problematike evidencie a centrálného registra publikačnej činnosti určené pre vedecko-pedagogických pracovníkov. Odbor služieb skvalitnil ochranu osobných údajov používateľov, aktualizoval ich databázu, rozšíril ponuku elektronických služieb vo výpožičnom module informačného systému a realizoval národný projekt *Národný informačný systém podpory výskumu a vývoja na Slovensku – prístup k elektronickým informačným zdrojom*.

Úlohu vyriešiť technické otázky zberu a spracovania elektronických záverečných prác a zabezpečiť realizáciu rozvojového projektu MŠ SR, týkajúceho sa odhaľovania plagiátorstva v záverečných prácach sme splnili čiastočne, nakoľko vydaním Metodického usmernenia MŠ SR č. 14/2009-R o náležitostiach záverečných prác, ich bibliografickej registrácii, kontrole originality, uchovávaní a sprístupňovaní sa zmenila úloha akademických knižníc v tomto projekte.

Podarilo sa splniť prioritnú úlohu skvalitniť personálne obsadenie univerzitnej knižnice prijatím troch pracovníčok s vysokoškolským knihovníckym a informatickým vzdelaním.

Nepodarilo sa nám ani spoluprácou s UAKOMom odstrániť nedostatky v počítačovej sieti a pripojení PC v Pedagogickej študovni a zabezpečiť bezproblémový chod všetkých PC, čo komplikovalo ich využívanie.

Popri vykonávaní odborných činností zorganizovali pracovníci UK UMB viaceré vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia, zvyšovali si kvalifikáciu v rôznych formách štúdia, účasťou na odborných seminároch a prednáškach.

Rok 2009 môžeme hodnotiť ako ďalší rok napredovania univerzitnej knižnice. Podpora vedenia univerzity na akvizíciu kvalitných informačných zdrojov, skvalitnenie knižničného fondu a technického vybavenia sa odzrkadlila vo zvýšenom záujme používateľov o služby univerzitnej knižnice.

Organizácia a riadenie

V oblasti riadenia sme sa zamerali na zabezpečenie plnenia poslania a prioritných úloh UK UMB na rok 2009, riešenie personálneho obsadenia, skvalitnenie technického vybavenia, spoluprácu s fakultami a propagáciu knižnično-informačných služieb.

Vypracovaná a realizovaná bola **Bezpečnostná smernica UK UMB o ochrane osobných údajov**, aktualizoval sa **Knižničný poriadok UK UMB** a **Cenník služieb UK UMB**.

Zrealizovali sme druhú etapu dotazníkového prieskumu IGPAK na zisťovanie informačnej gramotnosti používateľov akademických knižníc a pripomienkovali sme návrh štatistického výkazu pre akademické knižnice.

Úzko sme spolupracovali s prodekanmi pre vedu pri organizácii evidencie publikačnej činnosti, zbere údajov o umeleckých aktivitách a ohlasoch; s prodekanmi pre pedagogickú činnosť pri zabezpečovaní informačného vzdelávania študentov a riešení požiadaviek na služby knižnice. So zástupcom vedenia Bankového inštitútu Vysoká škola Praha sem dohodli formu a rozsah poskytovania knižnično-informačných služieb pre študentov tejto vysokej školy. Dvakrát ročne sa konalo zasadnutie **Knižničnej rady UMB**, ktorá prerokovávala aktuálne úlohy a zámery UK UMB.

Pravidelne v dvojtyždňových intervaloch sa konali pracovné porady vedenia UK UMB, mesačne porady oddelení a štvrtročne plenárne porady pracovníkov UK UMB.

Kontrolná činnosť bola realizovaná v súlade so Smernicou č. 9/2003 o pravidlách výkonu vnútornej kontroly UMB a Plánom funkčných kontrol UK UMB. Kontrolná činnosť bola zameraná na kontrolu evidencie a realizácie servisných požiadaviek f. Cosmotron, kvalitu záznamov v databáze publikačnej činnosti a vedenie archívu podkladov, vedenie evidencie a tvorby štatistiky prezenčných výpožičných služieb, evidenciu projektov UMB a doručovanie evidenčných listov k projektom, vedenie registratúrnej knihy a evidencie došlej a odoslanej pošty a kontrolu plnenia opatrení z revízie knižničného fondu.

Budovanie knižničného fondu a interných databáz

Za účelom skvalitnenia akvizičnej činnosti bola zriadená Akvizičná komisia UK UMB, ktorá je zložená z pracovníkov oboch odborov knižnice. Posudzuje návrhy na zakúpenie dokumentov a určuje priority akvizície. V roku 2009 sa referát akvizície zamerával na ukončenie nákupu študijnej literatúry pre 2. ročník bakalárskeho štúdia. Napriek uzneseniu Knižničnej rady sa nepodarilo pracovníkom UK UMB získať od fakúlt aktualizáciu požiadaviek na študijnú literatúru pre tretí ročník. Časť prírastkov bola zakúpená na výstavách zahraničných vydavateľstiev, ktoré UK UMB organizovala, v univerzitnej predajni UKF v Nitre a na knižnom veľtrhu Bibliotéka. Výmena publikácií sa realizovala v rámci Slovenska medzi univerzitnými knižnicami: Ústrednou knižnicou Filozofickej fakulty UK v Bratislave, Univerzitnou knižnicou Prešovskej univerzity v Prešove a Akademickou knižnicou Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave. Do knižničného fondu sme touto formou získali 30 knižničných jednotiek.

Prírastok knižničného fondu v roku 2009 bol **12 935 knižničných jednotiek** v hodnote **122 582,47 €**. Knižnica odoberala **306 titulov/464 exemplárov periodík**. Do interných databáz bolo spracovaných celkom **17 910 záznamov** (Katalóg dokumentov: 4911; Katalóg záverečných prác: 4 529; Katalóg periodík: 4 469; Databáza publikačnej činnosti: 3 692; Databáza projektov: 309).

Používatelia a poskytované služby

Pracovníci oddelenia výpožičných služieb pokračovali v roku 2009 so zavádzaním ďalších funkcií knižnično-informačného systému a rozšírili ponuku elektronických služieb o zasielanie automatických e-mailových upozornení na vrátenie vypožičaných dokumentov pred ukončením výpožičnej lehoty a platnosť žiadanky na dokumenty predĺžili na päť dní. V súvislosti s hlavným cieľom činnosti UK UMB v roku 2009 zamerať sa na zvýšenie kvality práce, opravili všetky chybné záznamy v databáze používateľov a vypracovali pre pracoviská zabezpečujúce registráciu používateľov jednotný metodický pokyn pre zápis údajov do registračného formulára. Ďalšou prioritnou úlohou oddelenia bolo vyradenie všetkých neaktívnych používateľov z databázy v zmysle čl. 8, bod 7 Knižničného poriadku UK UMB a zákona č. 482/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov.

Rok 2009 bol prvým rokom, kedy Pedagogická študovňa a Univerzálna študovňa poskytovali služby v nových priestoroch. V oboch študovniach bol doplnený fond a zvýšil sa počet študijných miest a počet PC pre používateľov. Tieto skutočnosti sa odzrkadlili v podstatnom náraste počtu prezenčných výpožičiek. Spojením Právnickej študovne a Politologickej študovne sa Politologická študovňa stala najviac navštevovanou študovňou v rámci UK UMB. Sporadicky sa využívajú aj študijné miesta s technickým vybavením pre handicapovaných študentov zriadené vo všetkých študovniach v roku 2009.

Porovnanie on-line služieb v rokoch 2008 a 2009 poukazuje na skutočnosť, že používatelia stále viac využívajú elektronické služby knižnice a žiadanky a rezervácie na dokumenty si vybavujú

prostredníctvom internetu, bez osobnej návštevy knižnice, čo sa stáva bežným trendom v poskytovaní knižnično-informačných služieb.

V roku 2009 sa do UK UMB zaregistrovalo **2 243 používateľov**: 75 pedagógov, 1 439 študentov denného štúdia, 496 študentov externého štúdia, 72 zahraničných študentov a 161 používateľov mimo UMB. **Celkový počet** zaregistrovaných používateľov k 31. 12. 2009 bol **13 342**.

Návštevnosť UK UMB za minulý rok bola **138 718 používateľov**, ktorí zrealizovali spolu **254 109 výpožičiek**: 70 908 bolo absenčných výpožičiek (mimo knižnicu) a 183 201 prezenčných výpožičiek (v študovniach a čiastkových knižniciach UK UMB). **368 dokumentov** sme používateľom vypožičali **medziknižničnou výpožičnou službou** z iných knižníc v SR i v zahraničí. Z nášho knižničného fondu sme medziknižničnou výpožičnou službou vypožičali **229 dokumentov**. Používatelia UK UMB najčastejšie využívali služby Univerzálnej a Politologickej študovne.

576 používateľov využilo **rešeršné služby** UK UMB. Oddelenie informačných služieb vypracovalo celkom **576 rešerší**.

Evidencia publikačnej činnosti

Pracovníčky referátu evidencie publikačnej činnosti aj v priebehu roka 2009 pokračovali v plnení prioritnej úlohy – evidencii a spracovávaní publikačnej činnosti pracovníkov UMB. Posledné týždne pred odovzdaním celoročnej dávky zaznamenali na referáte zvýšený počet doručených podkladov na spracovanie. Aby sa stihlo spracovanie do stanoveného termínu a boli do neho zahrnuté všetky prinesené podklady (aj prinesené po termíne) pristúpilo sa k spracovaniu skrátených záznamov (približne 400). Pri spracovaní vypomáhali všetky pracovníčky oddelenia, aj počas pracovnej soboty a v deň rektorského voľna.

V roku 2009 bolo do databázy publikačnej činnosti spracovaných a následne do Centrálného registra evidencie publikačnej činnosti exportovaných celkom **3692 záznamov**, z nich **2726** s kategóriami pre MŠ SR. Finálna dávka bola v porovnaní s predchádzajúcim rokom 2008 vyššia o **861 záznamov**. Pracovníčky referátu pokračovali v budovaní archívu podkladov k publikačnej činnosti, v ktorom sa k 31. 12. 2009 nachádzalo **13 994** archívnych kópií. Priebežne sa spracovávali aj ohlasy/citácie. Do databázy v roku 2009 pribudlo **639 záznamov o ohlasoch/citáciách**.

Kontrolné výstupy z publikačnej činnosti UMB sa pravidelne štvrťročne zverejšňovali na webovej stránke UMB. V priebehu roka pracovníčky referátu na požiadanie pripravili a odoslali **320** výstupov z databázy vo forme personálnej bibliografie alebo bibliografie pracoviska.

Evidencia umeleckej činnosti

V roku 2009 sa v zmysle Smernice MŠ SR č. 13/2008-R zo 16. októbra 2008 o bibliografickej registrácii a kategorizácii publikačnej činnosti, umeleckej činnosti a ohlasov už druhý rok pokračovalo v evidencii umeleckých aktivít. Evidencia sa týkala pedagogických pracovníkov dvoch kateder – Katedry hudobnej výchovy a Katedry výtvarnej tvorby a edukácie Pedagogickej fakulty UMB. Podobne ako v predchádzajúcom roku bol k dispozícii na webovej stránke Centrálného registra publikačnej činnosti formulár na nahlasovanie EUCA, do ktorého údaje o podujatí alebo diele vkladali samotní autori. Pre pracovníčky referátu evidencie publikačnej činnosti boli v centrálnom registri EUCA vytvorené administrátorské kontá. Pracovníčky tak mohli vstupovať do záznamov za účelom ich opráv a kontroly príslušných kategórií. Ako vyplynulo z výsledkov vyhodnotenia EUCA, v roku 2009 bolo v centrálnom registri EUCA zaevidovaných celkom **128 záznamov umeleckej činnosti**, z nich **MŠ SR uznalo 96 záznamov**. Kompletizácia podkladov k EUCA bola ukončená v januári 2010.

Evidencia projektov

V roku 2009 uviedla UK UMB do prevádzky **elektronickú evidenciu projektov UMB**. Podmienky evidencie grantových projektov riešených na UMB sú sformulované v Smernici rektorky UMB č. 15/2008 zo dňa 25. 11. 2008 o schvaľovaní, evidencii a archivácii grantových projektov na UMB. Technické riešenie databázy projektov je založené na využití a prispôbení v knižnici

používaného knižničného informačného systému Advanced Rapid Library (ARL). Univerzitná knižnica v spolupráci s dodávateľom systému navrhla obsah a štruktúru údajov databázy, ktoré korešpondujú s údajmi evidenčného listu projektu. Univerzitná knižnica začala plniť databázu na základe vyplnených dodaných evidenčných listov v apríli 2009. K 31. 12. 2009 databáza obsahovala **320 záznamov o projektoch UMB**. Pre riešiteľov projektov je v súčasnosti k dispozícii aj webový formulár pre nahlasovanie projektov. Vybrané informácie týkajúce sa projektov sú verejne sprístupnené prostredníctvom on-line katalógu UK UMB na jej webovej stránke. Vyhľadávať záznamy projektov možno podľa rôznych selekčných kritérií. Údajová štruktúra záznamu o projekte je navrhnutá tak, aby bolo možné vytvárať aj hypertextové odkazy na webové stránky projektov a na dokumenty súvisiace s projektom, napr. záverečné správy, štúdie a pod., pokiaľ budú v budúcnosti dostupné na internete, napr. v univerzitnom digitálnom repozitári.

Z databázy projektov bol v novembri vypracovaný výstup, ktorý bol podkladom pre metodiku tvorby dotácie MŠ SR VVŠ na rok 2010.

Aby databáza grantových projektov bola skutočným prínosom pre univerzitu je dôležité, aby zainteresovaní nahlasovali UK UMB údaje o nových projektoch a aktualizovali informácie o evidovaných projektoch naozaj priebežne a čo najúplnejšie. Len vtedy sa naplno zúročí úsilie a investície vložené do prípravy tohto projektu. S týmto zámerom univerzitná knižnica v spolupráci s Centrom podpory projektov zorganizovala v novembri odborný seminár pre vedecko-pedagogických pracovníkov UMB.

Prístup k elektronickým informačným zdrojom

Od apríla mali vedecko-pedagogickí pracovníci, ako aj študenti a ostatní používatelia UK UMB možnosť využívať všetky databázy, ktoré má UMB prístupné v rámci národného projektu „**Národný informačný systém podpory výskumu a vývoja na Slovensku – prístup k elektronickým informačným zdrojom.**“ U väčšiny databáz, ku ktorým bol prístup aj v rámci centrálnych projektov akademických knižníc bol prechod plynulý bez prerušenia. Pripravovali sa podklady k zmluvám s dodávateľmi databáz pre CVTI v Bratislave ako hlavného riešiteľa projektu, nastavili sa administrátorské prístupy na sledovanie štatistík využívania databáz. V zahraničných databázach **ProQuest, EBSCO, Science Direct, Scopus, Web of Knowledge, ACM, IEEE, GALE, Knovel, SpringerLink, Wiley InterScience, H. W. Wilson Art Museum Image Galery** zrealizovali používatelia celkom **88 359 vyhľadávaní**, stiahli si **14 987 abstraktov** a **21 389 plných textov**. Prístup k zahraničným databázam majú používatelia prostredníctvom webovej stránky UK UMB zo všetkých PC v Metropolitnej sieti UMB. Pracovníci knižnice informujú o databázach študentov v rámci informačného vzdelávania, organizujú školenia pre vedecko-pedagogických zamestnancov a doktorandov a poskytujú aj individuálne konzultácie. Okrem predplatených databáz zabezpečila knižnica **skúšobné prístupy** zdarma na určité vymedzené obdobie **k ďalším 23 databázam**.

Projektová činnosť

V roku 2009 vypracovala UK UMB dva projekty, ktorými sa uchádzala o dotáciu v **Grantovom programe Ministerstva kultúry SR**:

1. Podpora aktivít Centra celoživotného vzdelávania a systému kariérneho poradenstva na UMB;
2. Vydavateľské a vzdelávacie aktivity Univerzitetnej knižnice UMB ako nástroj prezentácie, zvyšovania informovanosti a gramotnosti používateľov.

Projekty neboli podporené a boli z grantového programu vyradené z dôvodu chýbajúceho potvrdenia zo zdravotnej poisťovne.

V priebehu roka sa realizoval národný projekt „**Národný informačný systém podpory výskumu a vývoja na Slovensku – prístup k elektronickým informačným zdrojom.**“ Riešiteľom projektu je Centrum vedecko-technických informácií v Bratislave. Zástupcom univerzity pre spoluprácu s projektovou kanceláriou je riaditeľka UK UMB PhDr. L. Homolová.

Publikačná a edičná činnosť

Na začiatku školského roka vydala UK UMB plnofarebnú **informačnú skladačku o Univerzitetnej knižnici UMB** v náklade 4 000 výtlačkov. Pokračovala vo vydávaní vlastného periodika **Bibliotheca Universitatis** s prílohou **Informačné listy EDC**, ktorý vychádza od septembra 2005 v tlačenej aj elektronickej forme. Pracovníci UK UMB prispievali do **Spravodajcu UMB** a odborných knižničných periodík. **Pracovníci knižnice publikovali 2 publikácie v kategórii BDF, 1 publikáciu v kategórii FAI a 27 v kategórii GII.**

Medzinárodná spolupráca a členstvo v profesijných organizáciách

UK UMB navštívilo v priebehu roka niekoľko zahraničných hostí. Na výstave Vedecká kniha bol prítomný zástupca vydavateľstva **Cambridge University Press** pre východnú Európu Jacek Lewinson. Na študijnej návšteve v rámci programu **ERASMUS** boli v UK UMB dve pracovníčky **Juhočeskej univerzity v Českých Budějoviciach** z Českej republiky a dve pracovníčky **Varšavskej univerzity** z Poľska. Prezentáciu databáz EBSCO uskutočnil zástupca spoločnosti **EBSCO Publishing** Ján Luprich.

UK UMB je členom **Slovenskej asociácie knižníc (SAK)**. Riaditeľka UK UMB PhDr. Homolová je členkou Sekcie pre zahraničnú spoluprácu a Pracovnej skupiny pre informačné vzdelávanie SAK. UK UMB je aktívnym členom Združenia informačných špecialistov na podporu vedy **Pro Scientia**. Sedemnásti pracovníci sú členmi **Spolku slovenských knižníkov (SSK)**. Vedúca Odboru služieb PhDr. Beracková je členkou výboru Krajskej pobočky SSK.

Personálne obsadenie

Stav zamestnancov k 31. 12. 2009:

- **fyzických osôb: 32**
- **prepočítaný stav na plný úväzok: 30,8**

V roku 2009 boli uzavreté 4 dohody o brigádnickej práci študenta, 8 dohôd o vykonaní práce a 1 dohoda o pracovnej činnosti.

Priestorové, technické vybavenie a rozpočet

Pracoviská UK UMB sídlia v piatich budovách, ktoré spravujú fakulty a SÚZ. Od roku 2004 sa stavebne upravili, zariadili a vybavili potrebným technickým zariadením študovne, referát výpožičiek a niektoré centrálné pracoviská knižnice. Vzhľadom na stále sa zvyšujúci počet používateľov a vzrastajúci objem knižničného fondu je pre ďalší rozvoj knižnično-informačných služieb UK UMB nevyhnutná realizácia zámeru na výstavbu novej centrálnej budovy UK UMB. Doterajšie priestory už neumožňujú ďalšie rozširovanie študijných miest pre používateľov a voľná kapacita skladových priestorov postačuje na prírastky fondu najviac na dva roky. Neriešeným problémom naďalej zostávajú nedostatočné elektroinštalačné a počítačové siete na všetkých pracoviskách.

Používatelia môžu v študovniach využívať celkom **42 PC**, z toho je **5 PC určených pre handicapovaných používateľov**. V každej študovni je zabezpečená tlač z PC a v študovniach sú **3 kopírovacie prístroje**.

Celkové náklady na činnosť UK UMB predstavovali **362 722 €**. Príjmy z vlastnej činnosti boli vo výške **30 137,48 €**.